

ارزیابی اجتماعی و اقتصادی سد و شبکه آبیاری تنگاب فیروزآباد فارس

مریم گل‌باز^{۱*}، بهمن حیدری^۲، جواد حسین زاد فیروزی^۳

۱- کارشناس ارشد مدیریت کشاورزی دانشگاه تبریز

۲- کارشناس ارشد مدیریت کشاورزی دانشگاه تبریز

۳- دانشیار گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه تبریز

M.golbaz77@gmail.com

چکیده

یکی از اهداف مهم اقتصاد کشاورزی، فراهم کردن مواد غذایی مورد نیاز جامعه با استفاده از افزایش سطح زیرکشت محصولات و افزایش عملکرد در هکتار است، لذا پروژه‌های بخش آب و خاک بخصوص سد سازی، برای نیل به این هدف در جهت تامین آب مورد نیاز در بخش کشاورزی مورد توجه قرار می‌گیرد. ساخت سد تنگاب فیروزآباد با هدف بهبود شرایط کشاورزی از سال ۱۳۸۱ آغاز شد و در سال ۱۳۹۱ به بهره‌برداری رسید. شبکه آبیاری سد نیز در حال ساخت است که تا سال ۱۳۹۵ به طول خواهد انجامید. پژوهش حاضر به ارزیابی اقتصادی و اجتماعی سد و شبکه آبیاری تنگاب فیروزآباد فارس پرداخته است. معیارهای اقتصادی مورد استفاده شامل ارزش حال فایده خالص، نسبت منافع به هزینه، تحلیل حساسیت است. علاوه بر این از روش تحلیل چند معیاری برای مشخص کردن اثرات غیر اقتصادی ناشی از سد استفاده شده است. نتایج نشان داد در نرخ تنزیل ۱۲ درصد ارزش حال خالص پروژه ۴۱۱۳۶۱۲۵۲/۶ میلیارد ریال، نسبت منفعت به هزینه ۸/۷۵، تحلیل حساسیت پروژه نیز در نرخ‌های تنزیل ۷، ۱۹ و ۲۱ درصد، افزایش هزینه‌ها به میزان ۱۵ و ۳۰ درصد، کاهش ۱۵ و ۳۰ درصد منافع و کاهش طول عمر طرح از ۵۰ سال به ۴۰ و ۳۰ سال انجام شد. نتایج بدست آمده حاکی از توجیه‌پذیر بودن طرح از نظر اقتصادی دارد. همچنین نتایج حاصل از تحلیل چندمعیاری نشان می‌دهد؛ مهمترین اثرات مثبت طرح بهبود کشاورزی منطقه، افزایش سطح آب زیرزمینی، کنترل سیلاب، بهبود شرایط اقلیمی منطقه، افزایش ارزش زمین، بهبود گردشگری و توسعه ورزش‌های آبی است. همچنین مهمترین اثرات منفی طرح عملیات ساختمانی سد، خاکریزی و خاک‌برداری حفرتونل و ایجاد جاده جدید، خسارات زیست‌محیطی و قطع درختان، تملک اراضی و جابجایی و اسکان مجدد مردم می‌باشد. مجموع اثرات مشخص شده حاصل از تحلیل چندمعیاری نشان‌دهنده چشمگیر بودن اثرات مثبت به اثرات منفی طرح سد تنگاب دارد.

واژگان کلیدی: نسبت منفعت به هزینه، سد تنگاب، ارزیابی اقتصادی اجتماعی، تحلیل حساسیت

۱- مقدمه

به کشور ایران از نظر اقلیمی در منطقه خشک، نیمه‌خشک و کم‌آب دنیا واقع شده است. همچنین توزیع مکانی منابع آب نیز یکنواخت نیست، در برخی مناطق هم با کمبود شدید منابع آبی مواجه هستیم که خشکسالی‌های دوره‌ای نیز از عوامل تاثیرگذار و تشدیدکننده کم‌آبی در این مناطق می‌باشد. میانگین بارندگی سالانه کشور حدود ۲۵۰ میلیمتر است که کمتر از میانگین بارندگی آسیا و حدود یک سوم میانگین جهانی می‌باشد (کارآموز و همکاران، ۱۳۸۶). از این رو ضرورت ذخیره‌سازی منابع آبی به‌ویژه منابع سطحی بیشتر روشن می‌گردد. توسعه کشاورزی در ایران به عنوان یکی از اهرم‌های پیشرفت اقتصادی همراه با عوامل مهمی چون افزایش جمعیت، بالاتر رفتن سطح بهداشت، محدودیت منابع آب شیرین، برداشت بیش از حد از آب‌های زیرزمینی و سرانجام هجوم جبهه‌های آب شور به شیرین، احداث سدهای مخزنی را در اولویت کارهای عمرانی قرار می‌دهد. مطالعه و طراحی سدهای مخزنی بزرگ از حدود سالهای ۱۳۲۷ شروع و احداث این سدها از اواخر دهه ۱۳۳۰ صورت عملی به خود گرفت (البرزی‌منش، ۱۳۸۹). ارزیابی اقتصادی نه تنها قبل از اجرای پروژه بلکه در مراحل مختلف ساخت و حتی بعد از بهره‌برداری از آنها نیز انجام می‌گیرد.